

Handläggare: Inger Nilsson
Telefon: 08-508 23 305

Till
Hägersten-Liljeholmens
stadsdelsnämnd 2011-12-15

Förslag till reviderade riktlinjer för handläggning av ärenden rörande vårdnad, boende, umgänge och namn - remissyttrande

Förvaltningens förslag till beslut

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och översänder det som remissvar till kommunstyrelsen.

Maria Mannerholm
Stadsdelsdirektör

Ingrid Widebäck
Avdelningschef

Sammanfattning

En ny bestämmelse infördes den 1 augusti 2010 i Föräldrabalken (FB) om umgängesstöd vid umgänge mellan ett barn och en förälder i de fall när föräldrarna inte kan enas om umgänget. Socialförvaltningen föreslår med anledning av detta att stadens riktlinjer för handläggning av familjerättsärenden ska revideras så att de klargör hur umgängesstödet ska användas och vad socialtjänstens yttrande till domstolen bör innehålla.

Förvaltningen välkomnar den nya lagbestämmelsen och ändringen i riktlinjerna, som innebär att barnets perspektiv ställs i centrum på ett tydligt sätt. I tjänsteutlåtande lämnas synpunkter på sådant som behöver förtydligas i förslaget till riktlinjer.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för social omsorg. Information till de fackliga organisationerna lämnas den 29 november och till handikapprådet den 8 december 2011.

Bakgrund

En ny bestämmelse infördes den 1 augusti 2010 i Föräldrabalken (FB) som reglerar användandet av kontaktperson vid umgänge mellan ett barn och en förälder i de fall när föräldrarna inte kan enas om umgänget. Sådant lagstöd har tidigare saknats för kontaktpersonsinsitutet.

Den nya bestämmelsen, som finns i 6 kap. 15 c § FB har följande lydelse:

”När rätten beslutar om umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med, får rätten, om barnet har behov av det, besluta att en person som utses av socialnämnden ska medverka vid umgänget (umgängesstöd). Ett beslut om umgängesstöd ska gälla för en viss tid. Innan ett beslut om umgängesstöd meddelas ska rätten inhämta yttrande från socialnämnden. Socialnämnden ska efter rättens beslut om umgängesstöd utse en viss person att medverka vid umgänget. Socialnämnden ska följa upp hur umgänget fungerar och verka för att stödet inte består längre än nödvändigt.”

Av förarbetena till bestämmelsen framgår att användningsområdet för umgängesstöd begränsas jämfört med hur kontaktperson använts i praxis och det klarläggs att det är barnets, och inte förälderns, behov av umgängesstöd som ska vara avgörande. Umgängesstöd ska inte användas i de fall där barnet riskerar att kränkas eller föras bort i samband med umgänge. Det ska inte heller användas om det förekommit våld, hot om våld eller övergrepp mot barnet eller någon annan familjemedlem.

Lagändringen till trots har föräldrarna fortfarande möjlighet att själva ansöka om bistånd enligt socialtjänstlagen (SoL) i form av kontaktperson vid umgänge om de är överens om att sådant stöd behövs.

Socialförvaltningen föreslår med anledning av lagändringen att stadens riktlinjer för ärenden om vårdnad, boende, umgänge och namn ska revideras så att de klargör hur umgängesstödet ska användas och vad ett yttrande till domstolen bör innehålla. Förslaget till ändringar i riktlinjerna har remitterats till samtliga stadsdelsnämnder för yttrande.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen välkomnar den nya lagbestämmelsen och ändringen i riktlinjerna som klargör vad som ska gälla i de komplicerade fall när en utomstående person bedöms behöva närvara vid umgänge mellan barn och förälder. Att barnets perspektiv nu får stå i centrum är mycket bra liksom att en tydlig markering görs vad gäller att umgänge inte ska ske när det förekommit våld i familjen. I övrigt har förvaltningen följande synpunkter på förslaget:

Hänvisning till öppna verksamheter

I förslaget berörs de fall där socialnämnden kan anmodas avge yttrande om umgänge för barn som inte är känt hos socialtjänsten på annat sätt än att en så kallad snabbupplysning avgivits inför ett interimistiskt beslut i domstolen. I dessa ärenden, där någon regelrätt utredning och/eller bedömning alltså inte är gjord, ska nämnden, enligt förslaget, ”i möjligaste mån hänvisa till öppna verksamheter”.

Förvaltningen menar att det inte går att hänvisa till en öppen verksamhet, för vem på t.ex. en öppen förskola ska ansvara för ett umgänge med umgängesstöd? Däremot kan socialtjänsten informera om vilka öppna verksamheter som finns och när de har öppet.

Omfattning av umgänget

I förslaget anges som riktmärke att umgänget ska vara upp till fem timmar inklusive restid (dvs. tre timmars umgänge för barnet) per umgängestillfälle. Umgängena bör ske var fjortonde dag.

Förvaltningen anser att det är mycket bra att omfattningen av umgänget preciseras på detta sätt, så att sådana umgängen undviks som är påfrestande för barnet och mycket resurskrävande för socialtjänsten. För mycket små barn kan dock tätare kontakt med föräldern behövas för att anknytning ska kunna etableras.

I lagens förarbeten anges att ett beslut om umgängesstöd i normalfallet ska gälla ett år. Förvaltningen tror också att ett år är lämpligt, eftersom det ofta tar en tid innan umgänget av praktiska skäl kan sätta igång.

Beslut som inte kan verkställas

Av förslaget framgår att om ett beslut om umgängesstöd av något skäl är uppenbart omöjligt eller olämpligt att verkställa ska nämnden snarast meddela det till parternas ombud eller direkt till domstolen. Av skrivningen framgår inte om

handläggaren kan vända sig direkt till ombuden eller domstolen eller om beslut måste fattas av socialnämnden. Förvaltningen önskar ett klargörande på denna punkt. Om det är möjligt bör, enligt förvaltningens mening, handläggare ha delegation att underrätta berörda parter, eftersom en snabbare handläggning bör vara till gagn för barnet som slipper ett olämpligt umgänge och för föräldrarna som fortare kan gå vidare i sin process.

Formen för yttrandet

Lagstiftaren har inte ställt krav på att yttrandet till domstolen ska vara skriftligt. Inte heller i förslaget till riktlinjer anges att skriftligt yttrande alltid behöver göras. Förvaltningen anser att det är bra för de berörda familjerna om muntliga yttranden kan lämnas i vissa fall, eftersom det gör att handläggningen hos både socialtjänsten och domstolen kan blir både smidigare och snabbare.

Stödpersonen

Förslaget konstaterar att socialnämnden efter domstolens beslut om umgängesstöd ska utse en viss person att medverka vid umgänget. Den som utses måste inte vara den person som faktiskt ska närvara vid umgänget utan kan vara ansvarig chef eller en av de personer som ska närvara.

Förvaltningen har svårt att tolka denna skrivning och anser att den behöver förtydligas så att det klart framgår hur frågan ska hanteras.

Beslut

I förslaget sägs att nämnden efter beslut eller dom om umgängesstöd ska inleda utredning enligt SoL som utmynnar i ett verkställighetsbeslut enligt FB. Av beslutet ska framgå vem som utsetts till umgängesstödjare och för vilken tid samt vem som fattat beslutet och när. Riktlinjerna tydliggör därutöver att beslutet om att utse en viss person inte kan överklagas.

Förvaltningen tycker det är bra att det klargörs hur besluten ska se ut och att de inte kan överklagas vad gäller vem som ska fullgöra uppdraget som umgängesstödjare. Att beslutet inte är överklagbart betyder att det kan börja verkställas omedelbart, så att barnet kan få sitt behov av umgänge tillgodosett snabbare än om en förälders synpunkter på personfrågan ska behöva prövas formellt.

Upphörande av stödet

Nämnden ska följa upp umgängesstödet och verka för att det inte består längre än nödvändigt. Om det är möjligt ska stödet ersättas med t.ex. ett avtal mellan

föräldrarna eller av att någon av föräldrarna väcker talan i rätten om ändring av umgänget.

Förvaltningen saknar en skrivning i riktlinjerna om hur ofta uppföljningen ska göras och vad den ska innehålla. Behövs t.ex. en omfattande utredning med samtal föräldrarna, barnet och referenter eller räcker det att inhämta mer begränsade uppgifter från endast föräldrarna och barnet om det är tillräckligt gammalt?

I förslaget påtalas att även socialnämnden har rätt att väcka talan i frågor som gäller en förälders umgänge med sitt barn. Förvaltningen önskar ett klargörande av när denna möjlighet bör utnyttjas.

Ansökan om kontaktperson

I förslaget talas om ”ansökan om bistånd enligt SoL från en av föräldrarna” vad gäller frivillig kontaktperson för umgänge. Förvaltningen anser att det bör stå vårdnadshavare istället för förälder och att det bör påpekas att båda vårdnadshavarna måste samtycka för att insats ska kunna beviljas.

Stadsgemensam resurs

Socialförvaltningen avser att undersöka behovet av och förutsättningarna för en stadsgemensam resurs för stöd vid umgänge. Förvaltningen instämmer i att samordning behövs vad gäller dessa ärenden som oftast är mycket personalkrävande. För egen del undersöker förvaltningen om det är möjligt att köpa in tjänsten umgängesstöd från Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning där man har en lokal med fast anställda personer som arbetar med umgängesärenden.

Bilagor

1. Remisshandling